

Sygn. akt III AUa 1970/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska
Sędziowie:	SSA Iwona Krzeczowska – Lason (spr.) SSO del. Beata Golba – Kilian
Protokolant:	sekr. sądowy Angelika Czaban

po rozpoznaniu w dniu 19 czerwca 2018 r. w Gdańsku

sprawy K. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury pomostowej

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 3 października 2017 r., sygn. akt V U 492/17

oddala apelację.

SSO del. Beata Golba-Kilian SSA Alicja Podlewska SSA Iwona Krzeczowska-Lason

Sygn. akt III AUa 1970/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 06.06.2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. odmówił ubezpieczonemu K. M. prawa do emerytury pomostowej.

Ubezpieczony zaskarżył decyzję w całości. Domagał się zmiany zaskarżonej decyzji w całości i przyznania emerytury pomostowej. W uzasadnieniu odwołania podniósł, że łączny okres pracy wykonywanej przez ubezpieczonego w szczególnych warunkach wynosi powyżej 15 lat.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wniósł o oddalenie odwołania oraz zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych podnosząc, że ubezpieczony nie udokumentował 15 lat pracy

w szczególnych warunkach, ponieważ nie spełniał wymagań określonych w definicji pracownika w ustawie o emeryturach pomostowych, gdyż w zakres tego pojęcia nie wchodzi osoby będące obywatelami polskimi, które wykonują pracę za granicą w podmiotach zagranicznych i podlegają jedynie prawu do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym.

Sąd Okręgowy w Słupsku Wydział V Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 3 października 2017 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu K. M. prawo do emerytury pomostowej od dnia 5 kwietnia 2017 r., stwierdzając odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, sygn. akt V U 492/17.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

Ubezpieczony K. M., urodzony w dniu (...), w dniu 05.04.2017 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury pomostowej.

Organ rentowy uznał ubezpieczonemu za udowodniony okres zatrudnienia wynoszący łącznie 33 lata i 3 miesiące, w tym 12 lat, 7 miesięcy i 12 dni okresów pracy w warunkach szczególnych.

Zaskarżoną decyzją z dnia 06.06.2017 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu K. M. prawa do emerytury pomostowej, ponieważ ubezpieczony nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach wynoszącego co najmniej 15 lat.

Ubezpieczony K. M. zatrudniony był w okresach od 07.06.1991 r. do 07.03.1992 r. od 01.06.1992 r. do 16.10.1992 r. od 08.03.1993 r. do 20.10.1993 r. od 28.03.1994 r. do 25.11.1994 r. u armatorów zagranicznych jako motorzysta – stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał pracę jako członek załóg statków żeglugi morskiej. (...) sp. z o.o. jako jednostka kierująca do pracy za granicą uiszczala na rzecz ZUS składki na ubezpieczenia społeczne.

Przechodząc do rozważań merytorycznych Sąd Okręgowy przytoczył, że zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.) prawo do emerytury przysługuje pracownikowi wykonującemu pracę w szczególnych warunkach wymienione w pkt 20, 22 i 32 załącznika nr 1 do ustawy, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 roku;
- 2) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 50 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 3) ma okres pracy w szczególnych warunkach wymienionej w pkt 20, 22 i 32 załącznika nr 1 do ustawy, wynoszący co najmniej 10 lat.
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

W myśl art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych prawo do emerytury przysługuje również osobie urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 roku, która:

1) po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;

2) spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12;

3) w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3.

W art. 3 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych wskazano, że prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwałe uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku; wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy.

W załączniku nr 1 do ustawy pod poz. 23 wskazano prace na statkach żeglugi morskiej.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczony w dniu (...) ukończył 60 lat (wniosek z dnia 02.11.2015 r.). Posiada wymagany staż pracy liczony na dzień 01.01.1999 r. W dniu 31.03.2017 r. rozwiązał stosunek pracy.

Jedyną sporną przesłanką, jaką musiał ubezpieczony udowodnić w przedmiotowej sprawie, była praca w warunkach szczególnych na statkach żeglugi morskiej w wymiarze 15 lat.

W ocenie Sądu I instancji jest oczywiste, iż brzmienie zajmowanego stanowiska, jakie widnieje w dokumentach prowadzonych i wystawianych przez pracodawcę nie może mieć rozstrzygającego znaczenia w sprawie. Decyduje rodzaj wykonywanej pracy, co nadto wynika z powołanych wyżej przepisów prawa, w szczególności art. 32 ust. 2 ustawy

o emeryturach i rentach z FUS, który stanowi, iż dla celów ustalenia uprawnień do emerytury w obniżonym wieku za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz

o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia.

Z dołączonego zaświadczenia wynika, sumując okresy wykonywania prac na statkach żeglugi morskiej jako motorzysta, że ubezpieczony posiada ponad 15-letni okres pracy w warunkach szczególnych, wliczając okres niekwestionowany przez organ rentowy w wymiarze 12 lat, 7 miesięcy i 12 dni.

Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczony w spornym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace na statkach żeglugi morskiej jako motorzysta. Powyższe wynika ze złożonego przez ubezpieczonego zaświadczenia. Organ rentowy nie kwestionował faktu pracy ubezpieczonego, lecz podnosił, że nie spełniał wymagań określonych w definicji pracownika w ustawie o emeryturach pomostowych, gdyż w zakres tego pojęcia nie wchodzi osoby będące obywatelami polskimi, które wykonują pracę

za granicą w podmiotach zagranicznych i podlegają jedynie prawu do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym.

W ocenie Sądu Okręgowego jest to stanowisko nietrafne. Podobne kwestie zostały rozstrzygnięte wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 8 marca 2017 r. w sprawie III AUa 1478/16. Pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych w tej sprawie nie kwestionował samej treści zaświadczenia wydanego powodowi, lecz jedynie uprawnienie podmiotu do wystawienia takich dokumentów. Tymczasem, w postępowaniu przed sądem zarzut ten może być skuteczny jedynie odnośnie dokumentów urzędowych (co wynika z art. 244 k.p.c.). W przypadku dokumentów prywatnych istotne jest to, kto składa dane oświadczenie tylko ze względu na to, czy dany podmiot ma wiedzę o tych zdarzeniach, których jego oświadczenie dotyczy. W sprawie nie było kwestionowane przez żadną ze stron postępowania, że osoby działające za (...) Agencję (...) miały wiedzę o charakterze pracy powoda, miejscu i czasie jej wykonywania, co czyniło te dokumenty wiarygodnymi. Treść tego zaświadczenia oraz dokumentacja znajdująca się w aktach, dotycząca ustalenia kapitału początkowego organu rentowego, wskazuje, że za wskazane powyżej okresy zatrudnienia ubezpieczonego zostały opłacone składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce, jak również na Fundusz Pracy. Odwołujący wykonywał więc prace wymienione pod poz. 23 załącznika nr 1 ustawy

o emeryturach pomostowych. Przepisy ustawy z dnia 29 grudnia 1989 r. o zatrudnieniu

(Dz. U. z 1989 r. Nr 75, poz. 446 ze zm.), a następnie ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu (Dz. U. z 1991 r. Nr 106, poz. 457 ze zm.) ustaliły, iż okres zatrudnienia obywateli polskich za granicą jest traktowany jak okres zatrudnienia w Polsce

w zakresie uprawnień pracowniczych oraz w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne oraz na Fundusz Pracy (tryb dokonywania wpłat na Fundusz Pracy został uregulowany rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 marca 1990 roku w sprawie dokonywania wpłat na Fundusz Pracy z tytułu zatrudnienia za granicą oraz tryb uiszczania składek na ubezpieczenie społeczne). Zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 marca 1984 r. w sprawie okresów zatrudnienia za granicą i udzielenia świadczeń emerytalno-rentowych z tyt. tego zatrudnienia (Dz. U. z 1984 r. Nr 17, poz. 81

ze zm.) okresy pracy za granicą uwzględnia się pod warunkiem opłacenia składek

na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Z tych też względów stanowisko pozwanego kwestionujące zasadność uwzględnienia wskazanych powyżej okresów z uwagi na fakt,

iż ubezpieczony nie posiadał statusu pracownika (...) Agencji (...), a jedynie

za pośrednictwem ww. przedsiębiorstwa był kierowany do pracy na statkach obcych bander należało uznać za bezzasadne, jako niezajdujące oparcia w treści obowiązujących przepisów.

W myśl przepisu art. 6 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stosowanego

z mocy przepisu art. 28 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych (art. 117 ust. 1 ustawy

o emeryturach i rentach z FUS), okresami składkowymi są okresy ubezpieczenia. Za okresy składkowe uważa się również przypadające przed 15 listopada 1991 r. okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (bądź okresy, za które nie było obowiązku opłacania składek) obywateli polskich za granicą - u innych pracodawców zagranicznych, jeżeli

w okresie pracy za granicą były opłacane składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce.

Od 1 grudnia 1991 r. okres zatrudnienia obywateli polskich za granicą na podstawie umów zawartych przez upoważnione jednostki kierujące z obywatelami polskimi, kierowanymi przez te jednostki do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, jest traktowany jako okres zatrudnienia w Polsce w zakresie uprawnień pracowniczych oraz w rozumieniu przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, o ubezpieczeniu społecznym i rodzinnym oraz świadczeniach pieniężnych z tytułu wypadków przy pracy

i chorób zawodowych, pod warunkiem opłacania składek na ubezpieczenie społeczne

i Fundusz Pracy, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej (art. 44 ustawy z dnia 16 października 1991 r. o zatrudnieniu i bezrobociu, Dz. U. z 1991 r. Nr 106, poz. 457).

Zgodnie z poglądem wyrażonym w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2010 r. (II UK 328/2009) oraz z dnia 1 czerwca 2010 r. (II UK 5/2010), okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w rozumieniu art. 32 ust. 1, 2 i 4 ustawy o emeryturach i rentach pod warunkiem opłacenia składek w Polsce również na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (art. 6 ust. 1 i 2 tej ustawy w związku z art. 7 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach międzynarodowych (np. obowiązkiem podlegania ubezpieczeniu właściwemu dla pracowników pracodawcy zagranicznego w jego siedzibie za granicą lub w innym miejscu prowadzenia przezeń działalności). Stanowi to kontynuację linii orzeczniczej, że okresy zatrudnienia obywateli polskich za granicą wliczane są do okresów ubezpieczenia społecznego w Polsce pod warunkiem opłacenia składki w polskim organie ubezpieczeń społecznych, chyba że ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa stanowi inaczej (por. wyrok SN z dnia 30 sierpnia 2001 r., II UKN 500/2000, OSNP 2003/10, poz. 258) oraz że do okresu pracy w szczególnych warunkach wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załączniki do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego, jeżeli są one uznane za okresy składkowe (por. wyrok SN z dnia 5 marca 2003 r., II UK 196/2002, OSNP 2004/8, poz. 144).

Bez znaczenia dla oceny prawa wnioskodawcy do emerytury pomostowej pozostaje okoliczność, że (...) Agencji (...) nie można uznać za podmiot uprawniony do wystawienia zaświadczenia, o jakim mowa w art. 51 ustawy o emeryturach pomostowych ani za płatnika składek, o którym mowa w art. 2 tejże ustawy. Przedmiotowe zaświadczenie służy jednostce organizacyjnej ZUS do ustalenia faktów ubezpieczeniowych - okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed dniem 1 stycznia 2009 r. Takie zaświadczenie stanowi jedynie domniemanie i podstawę do przyjęcia, że okres pracy w nim podany jest okresem pracy w warunkach lub o szczególnym charakterze. Dla samego zaś uzyskania uprawnienia do emerytury pomostowej istotne znaczenie ma fakt wykazania pracy w warunkach szczególnych, a nie to, czy zaświadczenie o pracy w takich warunkach wystawił płatnik składek będący pracodawcą w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. W przypadku pracowników kierowanych do pracy za granicą zaświadczenia wydawane przez jednostki kierujące do pracy u zagranicznych armatorów spełniają rolę właściwego i wystarczającego dowodu wykazującego okoliczność zatrudnienia w warunkach szczególnych (tak też SN w wyroku z dnia 14 maja 2014 r., II UK 465/13).

W ocenie Sądu Okręgowego podobieństwo rozstrzygnięcia w tej sprawie do sprawy III AUa 1478/16 Sądu Apelacyjnego w Gdańsku jest oczywiste. Ubezpieczony w niniejszej sprawie udowodnił łącznie 15 lat i 12 dni pracy w szczególnych warunkach, gdyż do niespornego okresu pracy należało dodać okresy pracy od 07.06.1991 r. do 07.03.1992 r., od 01.06.1992 r. do 16.10.1992 r., od 08.03.1993 r. do 20.10.1993 r., od 28.03.1994 r. do 25.11.1994 r. u armatorów zagranicznych jako motorzysty – łącznie według wyliczeń organu rentowego - 2 lata i 5 miesięcy.

Wobec powyższego, nie budziło wątpliwości Sądu Okręgowego, że ubezpieczony spełnia warunki do nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych.

W wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 lutego 2013 r. w sprawie III AUa 1044/12 (LEX nr 1289529) stwierdzono, że nie można podzielić poglądu, iż wykonywania pracy w szczególnych warunkach, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy z 2008 r.

o emeryturach pomostowych, można dowodzić przed sądem jedynie na podstawie świadectwa pracy wystawionego przez płatnika składek, gdyż przepis art. 51 tej ustawy nie zmienia przepisów kodeksu postępowania cywilnego określającego katalog środków dowodowych, przy pomocy których strona może udowadniać fakty, z których wywodzi skutki prawne. Sąd rozpoznający niniejszą sprawę w pełni podziela powyższe stanowisko. Jednocześnie niewątpliwe jest to, że praca rybaków morskich zarówno w trakcie obowiązywania przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43), jak i obecnie pod rządami ustawy o emeryturach pomostowych jest pracą w szczególnych warunkach.

Mając na uwadze omówione powyżej względy natury faktycznej i prawnej, Sąd Okręgowy, uznając odwołanie za uzasadnione, w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. w ten sposób,

że przyznał ubezpieczonemu K. M. prawo do emerytury pomostowej począwszy od 05.04.2017 roku, tj. od dnia złożenia wniosku, stwierdzając odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji,
o czym orzeczono w pkt I sentencji wyroku.

W oparciu o art. 118 ust. 1 a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, Sąd Okręgowy stwierdził odpowiedzialność organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Sąd uznał bowiem, iż organ rentowy dysponował wszelkimi niezbędnymi dowodami, w oparciu o które powinien dokonać prawidłowych ustaleń faktycznych. Niewątpliwie błąd co do stosowania prawa stanowi okoliczność pozwalającą na obciążenie organu rentowego odpowiedzialnością, albowiem pozwany dysponuje służbami umożliwiającymi dokonanie oceny prawnej i wydanie prawidłowej decyzji. Stanowisko Sądu Apelacyjnego i orzecznictwo Sądu Najwyższego musiało być przy tym znane organowi rentowemu przed wydaniem zaskarżonej decyzji.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zaskarżając go w całości i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 4 ust. ustawy z 19.12.2009 r. o emeryturach pomostowych /Dz.U. z 2015 poz. 963 ze zm./ przez błędną jego wykładnię i uznanie, iż ubezpieczony spełnia warunki do przyznania prawa do emerytury pomostowej.

W oparciu o powyższy zarzut pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa prawnego za obie instancje wg norm przepisanych.

W ocenie organu rentowego brak jest podstaw do zaliczenia ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych okresów: od 7.06.1991 r. do 7.03.1992 r., od 1.06.1992 r. do 16.10.1992 r., od 8.03.1993 r. do 20.10.1993 r. oraz od 8.03.1994 r. do 25.11.1994 r. z tytułu zatrudnienia na statkach obcych bander przez (...) spółkę z o.o., ponieważ ubezpieczony nie był delegowany do pracy za granicą przez pracodawcę polskiego lub zarejestrowanego w Polsce, a jedynie przez firmy, które zajmowały się kierowaniem polskich marynarzy do pracy za granicą u obcych armatorów. Definicja pracownika, wprowadzona przepisami ustawy o emeryturach pomostowych, obejmuje swym zakresem jedynie pracowników podlegających obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, a więc tych, którzy wykonują prace na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. W zakres tego pojęcia nie wchodzi osoby będące obywatelami polskimi, które wykonują prace za granicą w podmiotach zagranicznych i podlegają jedynie prawu do dobrowolnego objęcia ubezpieczeniami, tj. emerytalnym i rentowym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie. Nie zawiera bowiem zarzutów skutkujących koniecznością zmiany bądź uchylenia zaskarżonego wyroku.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie na etapie postępowania apelacyjnego pozostawało wyłącznie spełnienie przez K. M. przesłanki wymaganego dla uzyskania prawa do emerytury pomostowej 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych na dzień wejścia w życie ustawy, czyli na dzień 1 stycznia 2009 roku.

W ramach powyższego konieczne było rozstrzygnięcie, czy do stażu pracy w warunkach szczególnych można ubezpieczonemu zaliczyć sporne okresy zatrudnienia u armatora zagranicznego za pośrednictwem (...) w G. przypadające w latach 1991 - 1994.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, we wskazanym powyżej zakresie Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach

nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające

z przepisu art. 233 k.p.c., nie popełnił też uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, które mogłyby uzasadnić ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji, Sąd odwoławczy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je

za własne, co oznacza, że zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 roku,

sygn. akt I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 roku, z. 24, poz. 776).

Przypomnieć można, że pozwany kwestionuje uznanie okresów zatrudnienia ubezpieczonego u armatorów zagranicznych, do których został skierowany przez podmiot niebędący jego pracodawcą, za okresy pracy w szczególnych warunkach. W tym zakresie organ rentowy wywodzi, że ubezpieczony nie był związany stosunkiem pracy z (...) Sp. z o.o., a prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikom, którymi według tej ustawy są jedynie pracownicy podlegający obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, a więc wykonującym pracę na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (art. 2 pkt 3), płatnikiem zaś jest pracodawca (art. 2 pkt 2). Zdaniem organu brak jest zatem podstaw do zaliczenia spornych okresów do okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 3 ustawy pomostowej.

Zgodnie z art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który:

- 1) urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
- 2) ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
- 3) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
- 4) ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
- 5) przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
- 6) po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
- 7) nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Co istotne w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, w myśl art. 4 in principio ustawy pomostowej, prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi. Stosownie do art. 2 pkt 3 tej ustawy, użyte w niej określenie

"pracownik" oznacza ubezpieczonego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1, 2a i ust. 6 pkt 2 ustawy systemowej, podlegającego ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a także ubezpieczonego, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy, m. in. w wyroku z dnia 11 kwietnia 2018 r. (II UK 23/17, LEX nr 2490055), treść tego przepisu wskazuje, że rozumienie pojęcia "pracownika" jest odmiennie uregulowane w przypadku okresów pracy w szczególnych warunkach

lub o szczególnym charakterze przypadających przed i po wejściu w życie ustawy

o emeryturach pomostowych. W tym ostatnim wypadku, przez odesłanie do art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej (pozostałe odesłania nie mają dla niniejszej sprawy znaczenia), ustawodawca wyjaśnił, że pracownikiem jest osoba będąca pracownikiem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, która podlega ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy

w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a więc odrębnemu ubezpieczeniu określonym w ustawie pomostowej. Z tego względu w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że nie ma przymiotu pracownika w rozumieniu art. 2 pkt 3 tej ustawy osoba wykonująca po dniu 31 grudnia 2008 r. pracę poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej i niepodlegająca szczególnemu systemowi ubezpieczenia (ubezpieczeniu w Funduszu Emerytur Pomostowych). Taka osoba nie spełnia warunku z art. 4 pkt 6 ustawy pomostowej (nie jest pracownikiem, który po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę

w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3)

i w związku z tym jej prawo do emerytury pomostowej może być ustalone wyłącznie

na podstawie art. 49 ustawy (por. wyrok z dnia 23 listopada 2016 r., II UK 430/15, LEX nr 2183490).

Inne jest natomiast rozumienie pojęcia pracownika w przypadku okresów pracy

w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych, tj. przed dniem 1 stycznia 2009 r.,

co ma miejsce w rozpoznawanej sprawie. Dla tego okresu ustawodawca przyjął,

że pracownikiem jest ubezpieczony, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Oznacza to,

że wobec osób zatrudnionych przed dniem 1 stycznia 2009 r. nie obowiązuje ograniczenie zatrudnienia do obszaru Rzeczypospolitej Polskiej (art. 2 pkt 3, art. 4 pkt 6 w związku

z art. 49 ustawy pomostowej). Wówczas wykonywanie pracy w szczególnych warunkach, uprawniające do emerytury pomostowej, z opłaconą składką na ubezpieczenie społeczne

w kraju, nie wyłącza ubezpieczonego z kręgu uprawnionych do tego świadczenia.

W konsekwencji, znaczenie pojęcia "pracownik" co do okresów przed 1 stycznia 2009 r. należy odczytywać zgodnie z art. 22 k.p. Z treści tego przepisu wynika, że decydujące znaczenie dla uznania istnienia stosunku pracy ma wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę - bez względu na nazwę umowy oraz że nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu powyższych warunków wykonywania pracy.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela przytoczone powyżej stanowisko Sądu Najwyższego. Zauważyć zresztą trzeba, że kontrowersyjne w sprawie zagadnienie, stanowiło już wielokrotnie przedmiot wypowiedzi Sądu Najwyższego.

I tak, w wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r. (II UK 5/10, LEX nr 589882) stwierdzono,

że zatrudnienie marynarzy polega na wykonywaniu na statkach morskich odpłatnej pracy szczególnie podporządkowanej, co przesądza o jej pracowniczym charakterze. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że taki charakter prawny zatrudnienia marynarzy mógłby być podważony tylko wtedy, gdyby z ustalonych okoliczności sprawy wynikało, iż sporna praca była świadczona nieodpłatnie, np. w ramach uprawiania turystyki albo przy braku pracowniczego podporządkowania (np. na własnym statku morskim lub jako podmiot świadczącej usługi artystyczne lub inne).

Podzielając ten pogląd Sąd Najwyższy w wyroku

z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 196/15 (LEX nr 2044476), stwierdził, że marynarz zatrudniony na statku morskim (także obcej bandery) nie może wykonywać swoich obowiązków w reżimie innym niż pracowniczy. Nie sposób uznać, aby zatrudniony na statku marynarz nie był podporządkowany kapitanowi statku w zakresie czasu, miejsca i sposobu wykonania pracy. Prowadzi to do wniosku, że marynarz, wpisany na listę członków załogi (niezależnie od nazwy odpłatnej umowy łączącej go z armatorem), wykonuje pracę

w warunkach pozwalających zakwalifikować ją jako wykonywaną w ramach stosunku pracy. Sąd Najwyższy zwrócił przy tym uwagę, że - co charakterystyczne - w polskim ustawodawstwie była i jest wyłączona inna podstawa zatrudnienia marynarza niż umowa

o pracę (zob. art. 26 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pracy na morzu; Dz. U. z 2015 r.

poz. 1569 oraz art. 26 poprzedniej ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o pracy na morskich statkach handlowych; Dz. U. z 2014 r. poz. 430). Imperatyw ten wynika nie tyle z woli polskiego ustawodawcy, ale jest uwarunkowany właśnie sposobem wykonywania pracy

na statku, który odpowiada cechom charakterystycznym stosunku pracy. Z kolei w wyroku

z dnia 14 maja 2014 r., II UK 465/13 (LEX nr 1475169), Sąd Najwyższy uznał, że dla oceny prawa do emerytury pomostowej nie ma przesądającego znaczenia, że jednostek kierujących obywateli polskich do pracy za granicą nie można uznać za płatnika składek,

o którym mowa w art. 2 pkt 2 ustawy pomostowej oraz za podmiot uprawniony

do wystawienia zaświadczenia, o jakim mowa w art. 51 tej ustawy. Zaświadczenie takie służy do ustalenia tzw. faktów ubezpieczeniowych - okresów pracy w szczególnych warunkach

lub o szczególnym charakterze przypadających przed dniem 1 stycznia 2009 r. i stanowi podstawę do przyjęcia, że okresy pracy w nim podane są okresami pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przy czym dla uzyskania uprawnienia

do emerytury pomostowej istotne znaczenie ma fakt wykazania (udokumentowania) pracy

w warunkach szczególnych (por. też wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2001 r.,

II UKN 500/00, OSNP 2003 Nr 10, poz. 258; z dnia 10 października 2013 r., II UK 106/13, LEX nr 1391452). To zaświadczenie jest - wśród innych - dowodem, na podstawie którego mogą być w postępowaniu sądowym wykazane okresy pracy w szczególnych warunkach przypadające przed dniem 1 stycznia 2009 r. w sposób równoważny z zaświadczeniem,

o którym stanowi art. 51 ustawy pomostowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNAPiUS 1996 Nr 16, poz. 239; z dnia 13 stycznia 2009 r.,

II UK 148/08, OSNP 2010 nr 15-16, poz. 192 i z dnia 22 października 2003 r., II UK 132/03, Służba Pracownicza 1985 nr 11, s. 22). Stanowisko wynikające z powyższych orzeczeń zostało także w całości podzielone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 marca 2017 r.,

II UK 10/16 (LEX nr 2271455), w którym stwierdzono, że praca na statkach żeglugi morskiej jest pracą w zatrudnieniu pracowniczym (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia

5 kwietnia 2017 r., II UK 85/16, niepublikowany; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 255/13, LEX nr 1738483 oraz E. Maniewska, Praca w szczególnych warunkach wykonywana

za granicą u pracodawcy zagranicznego, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2010 nr 9,

s. 34-35).

Mając na uwadze przytoczone powyżej ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego, które Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, w pełni podziela, uznać należy, że trafna jest ocena Sądu Okręgowego, zgodnie z którą skoro zatrudnienie ubezpieczonego jako członka załogi statków żeglugi morskiej (motorzysty)

u armatorów zagranicznych, o którym mowa w art. 3 ust. 1 ustawy pomostowej, wymienione pod poz. 23 wykazu prac w szczególnych warunkach, stanowiącego załącznik nr 1 do tej ustawy, wykonywane było w spornych okresach w reżimie pracowniczymi i z tego tytułu były opłacane składki na ubezpieczenia społeczne, to okresy te należy uznać za uprawniające

do emerytury pomostowej okresy pracy w szczególnych warunkach - przed dniem 1 stycznia 1999 r. w rozumieniu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 4 pkt 5 ustawy

o emeryturach pomostowych). Spór w rozpoznawanej sprawie, co należy raz jeszcze podkreślić, nie dotyczy bowiem zatrudnienia na statku morskim u zagranicznego armatora po dniu 31 grudnia 2008 r., lecz o pracę przed tą datą.

Po doliczeniu do uznanego przez pozwanego okresu 12 lat, 7 miesięcy i 12 dni okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych spornych okresów: od 07.06.1991 r.

do 07.03.1992 r. (9 miesięcy i 1 dzień), od 01.06.1992 r. do 16.10.1992 r. (4 miesiące

i 16 dni), od 08.03.1993 r. do 20.10.1993 r. (7 miesięcy i 14 dni) oraz od 28.03.1994 r.

do 25.11.1994 r. (7 miesięcy i 29 dni), ubezpieczony legitymuje się wymaganym 15-letnim stażem zatrudnienia w warunkach szczególnych (łącznie 15 lat i 12 dni), a zatem spełnia wszystkie przesłanki, od których uzależniona jest możliwość przyznania mu prawa do żadanego świadczenia.

Jeśli chodzi o odpowiedzialność pozwanego organu za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji wskazać należy, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., sygn. akt I UK 159/04, OSNP nr 19/2005, poz. 308).

Tym bardziej zatem jest to uzasadnione w sytuacji, gdy organ rentowy - mając świadomość, jak kształtuje się, jednolite i ugruntowane w spornej kwestii, orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów powszechnych, w tym Sądu Apelacyjnego w Gdańsku - uporczywie odmawia ubezpieczonym prawa do emerytury pomostowej, powołując się na argumentację nie znajdującą akceptacji w judykaturze. Także zatem i w przedmiotowym zakresie wyrok Sądu I instancji odpowiada prawu.

W tym stanie rzeczy, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c., jak w sentencji wyroku.

SSO del. Beata Golba - Kilian SSA Alicja Podlewska SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń